

مدل سازی معادلات ساختاری نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق با استفاده از نرم افزار EQS^۱

اسماعیل پولادی^۲

پروانه بیاتی^۳

چکیده

مساجد از صدر اسلام تا کنون نقش مؤثری در عرصه‌های مختلف زندگی مسلمانان و به خصوص مردم ایران ایفا کرده‌اند. از این رو در این تحقیق به بررسی نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق پرداخته شده است. این تحقیق بر مبنای هدف از نوع تحقیقات کاربردی و بر مبنای ماهیت و روش، تحقیق پیمایشی است. جامعه آماری این تحقیق زوجین شهرستان فراهین که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد آنان ۱۰۶۹۲ زوج می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۷۲ زوج برای حجم نمونه برآورد گردید. یافته‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS24 نشان داد که رابطه معنادار و مستقیمی بین متغیرهای مستقل نقش مسجد طراز در تربیت افراد، نقش مسجد طراز در تحقق امنیت فردی و نقش مسجد طراز در جامعه پذیری و اجتماعی کردن افراد با متغیر وابسته کاهش طلاق وجود دارد. بررسی رگرسیون چندگانه هم نشان داد که مقدار ضریب تعیین متغیرهای مستقل تحقیق، تغییرات متغیر وابسته کاهش طلاق را تبیین می‌کند. همچنین تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری از نرم افزار EQS با بررسی وضعیت شاخص‌های نیکویی برازش، قابل قبول بودن مدل معادله ساختاری را نشان داد.

واژگان کلیدی: مسجد طراز، تربیت اخلاقی و ایمانی، امنیت فردی، جامعه پذیری، کاهش طلاق.

^۱ این مقاله پیشتر در همایش «تحقق مسجد طراز و سنگر پاسداری از انقلاب اسلامی» ارائه شده است.

^۲ نویسنده مسئول، دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی

^۳ دکتری جامعه‌شناسی بررسی مسائل اجتماعی ایران

۱. مقدمه و بیان مسئله

واژه طراز در اصل کلمه پارسی تراز بوده و سپس معرب شده است. به لباس ویژه‌ای که برای سلطان بافته می‌شود طراز گفته می‌شود و از همانجا بر هر چیزی که خوب و عالی بوده است این واژه اطلاق گردیده است و در نهایت به تقدیر مستوفی یعنی چیزی که در اندازه و قواره مورد پسند باشد طراز می‌گویند. این منظور در لسان العرب می‌نویسد: از کتاب‌های لغت فارسی این گونه استفاده می‌شود که واژه طراز یا تراز به معنای قاعده، قانون، روش، رتبه، قسم، نوع، هم‌شأن، هم‌پایه و هم‌سطح است. مسجد طراز اسلامی عنوانی است که نخستین بار مقام معظم رهبری در پیامی که به نوزدهمین اجلاس سراسری نماز (۱۸ مهرماه ۸۹) به اجلاسیه نماز دادند خواستار رسیدن به چنین مسجدی شدند. منظور از مسجد طراز اسلامی رسیدن به مسجدی است که بر اساس قاعده و روش صدر اسلام باشد. مسجد در عصر پیامبر نقش خود را در تمام عرصه‌های زندگی به صورت کامل ایفا کرد. از آموزش امور دین به وسیله صحابه گرفته تا آماده سازی و مدیریت لشکر و امضای توافقتنامه‌ها و استقبال از میهمانان و فرستادگان و هیأت‌های اعزامی دیگر کشورها و مدیریت قضایی و امور دولت و حکومت. این ایفای نقش به اندازه‌های پررنگ و جدی بود که تقریباً هیچ کاری جز در موارد نادر در خارج از مسجد پیگیری نمی‌شد. نقش آفرینی مسجد تا زمان خلفا و بعد از آن نیز ادامه داشت تا آنگاه که فتوحات اسلامی روزافزون و دولت اسلامی گسترده شد و مسلمانان بر امور گوناگون کشورهای فتح شده نظارت کردند. اینجا بود که نهادهایی را تأسیس و به امور دولت حکومت دادرسی و... نظارت کردند و اکنون متأسفانه از نقش مسجد کاسته شد و تنها منحصر به اقامه نماز خطبه نماز جمعه نمازهای عید و برخی درس‌ها و موعظه‌ها گردید. البته امروزه برخی وظایف خود را بازیافته و در برخی از کشورهای اسلامی می‌بینیم که مساجد به محلی برای برپایی فعالیت‌های گوناگون تبدیل شده‌اند. بی‌شک مسجد همواره در اسلام نمادی برای جامعیت باقی خواهد ماند چرا که به کلیه مراجعات دینی و دنیایی مردم پاسخ می‌دهد. شیفتگان دانش و علم و فتوا که از مسجد یاری می‌خواهند و پویندگان امور دنیایی که بدان پناه می‌برند گمشده خود را در آن می‌جویند و به هدف خود دست می‌یابند. هر چند زمینه فعالیت‌های مختلف و نهادهای مستقل به وجود می‌آید اما مسجد همچنان نخستین نماد اسلام باقی خواهد ماند.

واژه مسجد به صورت مفرد یا جمع در قرآن ۲۸ بار به کار رفته است. مسجد از منظر قرآن روایات و سیره عملی پیامبر (ص) و امامان شیعه جایگاهی رفیع و بالا دارد. مسجد در صدر اسلام نقش‌های فراوانی اعم از عبادی اجتماعی سیاسی ایفا می‌کرد. می‌توان گفت مسجد در جامعه اسلامی مهم‌ترین مرکز سبک ساز و فرهنگ زای دینی محسوب می‌شد (فعالی، ۱۳۹۳: ۲۶). با نگاهی گذرا به تاریخ ایران در دوره‌های دور و نزدیک می‌توان نقش بی‌نظیر مسجد را مشاهده کرد. مسجد در صدر اسلام در ایران بنا شد و همیشه

کانون آموزش تهذیب و ایجاد تحولات اجتماعی بوده است (ابراهیم حسن ۱۳۷۶: ۴۵۰). مساجد در صدر اسلام محل تجمع افراد دین مدار و صاحب نفوذ اعتماد و اعتبار در جامعه می‌باشند و صالح یا فاسد بودن این افراد می‌تواند تأثیر چشمگیری در سایر افراد جامعه داشته باشد. مسجد در جمهوری اسلامی ایران نقش بیشتری می‌تواند ایفا کند زیرا شروع اکثر حوادث تاریخی و چشم‌گیر از صدر اسلام تا کنون و از جمله انقلاب اسلامی ایران در مساجد و با روشنفکری‌های علما و روحانیون بوده است و حتی در بعد از انقلاب اسلامی در جنگ تحمیلی مسجد پایگاهی برای جمع آوری کمک‌های اقتصادی و مالی و حتی نیروی انسانی برای اعزام به جبهه بوده است و بعد از جنگ تحمیلی نیز به غیر از ابعاد دیگر آن به عنوان محل تجمع در انواع راهپیمایی‌ها، برگزاری انتخابات و... مطرح است (پورقیصری، ۱۳۹۳: ۱). لذا مسجد به عنوان یک سازمان چند بعدی مردمی که می‌تواند تمام عرصه‌های زندگی فرد را مورد توجه قرار دهد، از دیرباز تا کنون به شیوه‌های مختلف نقش خود را ایفا نموده است که در این پژوهش سعی بر آن است نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق را مورد بررسی قرار دهد.

۲. اهمیت پژوهش

یکی از نهادهایی که سابقه طولانی در حیات اجتماعی جامعه ایران داشته و پیوندهای عمیق مردم با آن همواره وجود داشته است، مسجد است. اگر چه در نگاه اول تصور می‌شود مسجد، محل برگزاری مراسم عبادی به صورت داوطلبانه است اما توجه به کارکردهای گوناگون آن در تاریخ اسلام از هنگام تأسیس اولین مسجد توسط نبی مکرم اسلام تا کنون بیان کننده این واقعیت است که درون آن ساختار به ظاهر صرفاً مذهبی، کارکردهای متفاوتی تا کنون به ظهور رسیده و افراد جامعه از پرتو آن‌ها بهره مند شده‌اند و نیازهای جامعه هم با رفع برخی مشکلات برطرف شده است (پورقیصری، ۱۳۹۳: ۸). لذا طلاق که از مهم‌ترین پدیده‌های حیات انسان تلقی می‌شود دارای اضلاعی به تعداد تمام جوانب و ابعاد جامعه انسانی است. نخست طلاق یک پدیده روانی است، زیرا به تعادل روانی نه تنها دو انسان، بلکه فرزندان، دوستان، بستگان و نزدیکان آن‌ها اثر می‌گذارد. ثانیاً طلاق پدیده‌ای اقتصادی است به این معنا که هم می‌تواند خانواده را به عنوان یک واحد اقتصادی بر پای دارد و هم به این معنا که یک عامل اقتصادی مانند مقدار درآمد خانواده و به طور کلی فقر موجب از هم گسیختگی خانواده می‌شود. گذشته از این طلاق پدیده‌ای است مؤثر بر تمامی جوانب جمعیت در یک جامعه زیرا از طرفی بر کمیت جمعیت اثر می‌گذارد چون تنها واحد مشروع و اساسی تولید یعنی خانواده را از هم می‌پاشد و از طرف دیگر بر کیفیت جمعیت اثر دارد چون موجب می‌شود فرزندان محروم از نعمت‌های خانواده تحویل جامعه گردند که به احتمال زیاد فاقد شرایط لازم در راه احراز مقام شهروندی یک جامعه‌اند. چهارم آنکه طلاق یک پدیده فرهنگی است و از دیدگاهی دیگر یک پدیده ارتباطی است. بدین سان در جامعه‌ای که فاقد ارتباطات سالم، درست و طبیعی

است، پیوند زناشویی نیز استثناء نیست. پس توجه به طلاق نه تنها از دیدگاه فرد به عنوان انسان و فرزندان مهم است، بلکه از دیدگاه جامعه، فرهنگ، اقتصاد و حتی جمعیت قابل اعتناست (بصری، ۱۳۹۵: ۵۷). بنابراین در این پژوهش به نقش و اهمیت مسجد طراز بر کاهش طلاق خواهیم پرداخت.

۳. پیشینه پژوهش

با توجه به اینکه تحقیقی با موضوع نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق پرداخته باشد ملاحظه نگردید، لیکن سایر پژوهش‌هایی که به بخشی از موضوع این تحقیق پرداخته یا به موضوع این تحقیق نزدیک هستند به شرح زیر اشاره می‌شود:

محمد رضا جعفری (۱۳۹۵)، در پژوهش خود به بررسی و شناسایی کارکردهای تربیتی مسجد طراز اسلامی در استان سمنان پرداخته است. نتایج تحقیق نشان داد که کارکردهای تربیتی سیاسی، اجتماعی، اعتقادی، جسمانی و اخلاقی مساجد استان سمنان در ابعاد عمران ظاهری، معنوی و پشتیبانی پایین تر از میانگین کارکردهای تربیتی مسجد طراز اسلامی می‌باشد. احمد بصری (۱۳۹۵)، در پژوهش خود به بررسی نقش مسجد در ترویج سبک زندگی ایرانی اسلامی پرداخته است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان دهنده اثر مستقیم مساجد بر ترویج سبک زندگی اسلامی ایرانی است. همچنین ابعاد دینی و مذهبی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، امنیتی و... مساجد با ترویج سبک زندگی در همه ابعاد مطرح شده دارای سطح معناداری صفر و خطای انحراف میانگین کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد که حاکی از آن است که مساجد می‌توانند در ترویج سبک زندگی اسلامی ایرانی به میزان چشمگیری مؤثر باشند. عابدی جعفری و همکاران (۱۳۶۰)، در پژوهش خود به بررسی و طراحی مدل مطلوب کارکرد و مدیریت مساجد به عنوان یک سازمان داوطلبانه مذهبی در طول تاریخ مدنی مسلمانان و تفاوت آن با نهادهای غربی پرداخته و انعطاف‌پذیری دامنه فعالیت‌های مساجد را موجب شکل‌گیری، طراحی و پیاده‌سازی کارکردهای متنوع آن دانسته‌اند. شمس‌اعلایی (۱۳۹۴)، در پژوهش خود به بررسی نقش مسجد در پیشگیری از جرائم در شهر اردبیل پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد که راهکارهای سطحی نقش کارآمدی مسجد را کم رنگ کرده است. عفاف حسن‌الحسینی (۱۳۹۳)، در پژوهش خود به بررسی مسجد و نقش آن در تأمین امنیت فردی و اجتماعی پرداخته است. در این پژوهش به نقش مسجد طراز در عرصه جامعه‌پذیری و اجتماعی شدن و عرصه‌های تربیتی پرداخته است. شمس‌ضرابی (۱۳۷۹)، در پژوهش خود به بررسی نقش و عملکرد مسجد در تربیت پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که اکثر قریب به اتفاق جوانان، ویژگی‌های امام‌جماعت، کتابخانه و کانون‌های فرهنگی را مهم‌ترین عامل جذب خود به مسجد می‌دانند.

با بررسی تحقیقات پیشین به نظر می‌رسد بررسی جامعی از اتصال نظری بین نظریه پردازی اجتماعی از نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق که ارتباط مستقیمی با موضوع این تحقیق داشته باشد انجام نشده است. اما در این تحقیق به شکل جامع‌تری به بررسی تبیین نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق صورت گرفته است که آن را از سایر تحقیقات پیشین متمایز می‌سازد.

۴. چارچوب نظری پژوهش

با توجه به دیدگاه‌های نظری مطرح شده در مبانی نظری و مطالعات مقدماتی پژوهش در نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق، برای تدوین چارچوب نظری تحقیق از نظریه بی‌هنجاری یا آنومی مک آیور استفاده شده است. بی‌هنجاری حاصل وضعیت آشفتگی است که هنجارها از بین رفته و یا در تضاد قرار گرفته‌اند. جوامعی که در آن‌ها بی‌هنجاری به شکل وسیع وجود داشته باشد، از آنجایی که اعضای آن جامعه برای رسیدن به مقاصد مشترک، خطوط راهنما در اختیار ندارند و احساس جدایی و بی‌چستی می‌کنند، در خط تلاش قرار می‌گیرند. هنگامی که فرد دچار حالت آنومیک می‌شود، وابستگی و احساس تعلق خود را به گروه از دست می‌دهد، هنجارهای گروهی را به عنوان سرمشق نمی‌پذیرد و از آن‌ها می‌گریزد و برای مدتی در بی‌هنجاری یا دقیق‌تر در کم‌هنجاری یا کژرفتاری به سر می‌برد. زیرا هنجارمطلوبی نمی‌یابد تا جایگزین هنجارهای پیشین سازد. البته تمام هنجارها را از دست نمی‌دهد، ولی خودش را کنار می‌کشد و کمتر خود را با دیگران هم‌نوا و هم‌سان می‌یابد. مک آیور آنومی را بدین گونه تعریف می‌کند: آنومی عبارت از حالت ذهنی کسی است که به اخلاقیات حاکم و خواستگاه آن پشت پا زده و دیگر اعتقادی به جمع جامعه خویش ندارد و خود را مجبور به تبعیت و پیروی از آن‌ها نمی‌بیند. انسان آنومیک، از نظر ذهنی کنترل می‌شود و به تمایلات خود می‌پردازد و مسؤولیت هیچ چیز و هیچ کس را نمی‌پذیرد (اعلایی، ۱۳۹۴: ۱۵).

۵. فرضیه‌های پژوهش

بر اساس سؤالات مطرح شده و مبانی نظری مرور شده، فرضیه‌های تحقیق به شرح ذیل تعریف می‌شوند:

- ۱- بین نقش مسجد طراز در تربیت افراد با کاهش طلاق رابطه وجود دارد.
- ۲- بین نقش مسجد طراز در تحقق امنیت فردی با کاهش طلاق رابطه وجود دارد.
- ۳- بین نقش مسجد طراز در جامعه‌پذیری و اجتماعی کردن افراد با کاهش طلاق رابطه وجود دارد.

۶. روش پژوهش

این پژوهش به روش پیمایشی صورت گرفته و داده‌ها از طریق پرسشنامه گردآوری شده است. جامعه آماری تحقیق شامل زوجین بومی شهرستان فراه‌بند استان فارس می‌باشد. شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و بر اساس نقشه بلوک بندی شهر فراه‌بند تعدادی بلوک به روش تصادفی انتخاب و در مرحله بعد تعدادی از واحدهای مسکونی که بر اساس اطلاعات سایت مرکز آمار ایران مربوط به سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد ۱۰۶۹۲ خانواده می‌باشد و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۲ خانواده که در هر خانواده زوجین به صورت جداگانه پرسشنامه را تکمیل نمودند. همچنین تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار EQS به بررسی روابط بین متغیرهای پنهان و آشکار (مشاهده شده)، با یک رویکرد آماری جامع برای آزمون فرضیه‌ها درباره متغیرهای مشاهده شده و پنهان در الگوی مدل معادلات ساختاری پرداخته خواهد شد.

۷. تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای پژوهش

۱.۷. متغیر وابسته

متغیر وابسته تحقیق حاضر کاهش طلاق می‌باشد. طلاق در لغت به معنای رها کردن و آزاد کردن (صدرالاشرفی، ۱۳۹۱: ۱۵) و در اصطلاح به معنای ازاله قیدالنکاح به صیغه مخصوصه است، یعنی گسستن پیوند ازدواج با لفظی مخصوص. بنابراین می‌توان گفت طلاق نوعی گسست و جدایی و اخلال در بنیان‌های اساسی خانواده است که منجر به جدایی همیشگی می‌شود (محقق داماد، ۱۳۸۷: ۳۷۹). برای سنجش متغیر وابسته کاهش طلاق از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده که شامل ۵ گویه می‌باشد. نمره آزمودنی از طریق حجم نمرات سؤالات و تقسیم آن بر عدد ۵ حاصل می‌شود. دامنه نمرات بین ۱ (کاملاً مخالف) تا ۵ (کاملاً موافق) است که نمره بالاتر نشانه نقش مسجد در کاهش میزان طلاق است. پایایی این مقیاس با ضریب آلفای ۰/۷۹ به دست آمده است که از همسانی درونی مناسب برخوردار است.

۲.۷. متغیرهای مستقل

۱.۷.۲. نقش مسجد طراز در تربیت افراد

در مسجد، معنای ایمان و حقیقت آن بر جان انسان نقش می‌بندد، چرا که این نهادینه شدن ایمان در جان و دل مسلمانان، یکی از مهم‌ترین مبانی ساخت جامعه اسلامی به شکلی اصولی صحیح است. به همین دلیل خداوند متعال ایمان به خود را بر همه واجب کرده و آن را همچون شالوده‌ای برای ساختمانی بلند قرار داده است. شالوده‌ای که بدون آن بنای ساختمان ویران خواهد شد. این حقیقت زمانی آشکار

می‌شود که هویت اسلام بر پایه ایمان به خداوند متعال شکل گرفته است، ایمانی که انسان مسلمان را در حالی خالص از یقین مطلق به وحدانیت خداوند متعال غرق می‌کند. انسان مسلمان با این حالت، هویت وجودی خود را در نظام یکپارچه، متکامل، هماهنگ و قانونمند هستی معنا می‌کند. لذا همانگونه که مسجد نقش مهمی در تربیت ایمانی افراد جامعه دارد به همان اندازه در تربیت اخلاقی فرد مسلمانان در جامعه اسلامی سهیم است. پیامبر گرامی به مسلمانان امر می‌کند که خود را به فضائل اخلاقی بیاریند تا رفتار آن‌ها به رفتاری اسلامی تبدیل شود. از جانب دیگر، آن‌ها را از ارتکاب رذایل اخلاقی نهی می‌کنند تا از شر این رذایل آسوده باشند (حسن الحسینی، ۱۳۹۳: ۱۴). برای سنجش متغیر تربیت اخلاقی و ایمانی افراد از ۶ گویه استفاده شده است که پاسخگو نظر خود را بر حسب مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت مشخص می‌نماید و دامنه نمرات بین ۱ (کاملاً مخالف) تا ۵ (کاملاً موافق) می‌باشد. پایایی این مقیاس با ضریب آلفای ۰/۸۱ از همسانی درونی مناسب برخوردار می‌باشد.

۲.۲.۷ نقش مسجد در تحقق امنیت فردی

مسجد با تربیت معنوی افراد جامعه و کاشتن نهال ایمان در دل آن‌ها و خالص کردن عبادت برای خدای یکتا، سایه شوم ناامیدی و ترس را از سر مسلمانان دور می‌کند. مسلمانان با ایمان و مخلص بهتر از هر کسی می‌دانند که خداوند متعال برای هر کاری توانا و از همه امور آگاه است. مسلمان مخلص و با ایمان، نتیجه کار خود را به خدا واگذار می‌کند و آرامش پیشه می‌سازد. بدین ترتیب مسجد امنیت و آرامش را در جان و نهاد افراد جامعه تثبیت می‌کند تا هر یک از آن‌ها انتقال و تزریق این آرامش و امنیت را به درون جامعه شروع کنند. مسجد در مسیر دستیابی به این هدف متعالی و رساندن امنیت مسلمانان در جامعه اسلامی به بالاترین درجات امنیت روانی، فردی و اجتماعی از شیوه‌های مختلفی از جمله: پر کردن اوقات فراغت جوانان و بزرگسالان، ریشه کن کردن ناهنجاری‌های اخلاقی و آثار آن، بازدارندگی از جرم و جنایت استفاده می‌کند. (مه‌دیزاده، ۱۳۸۱: ۵۱) برای سنجش نقش مسجد طراز در تحقیق امنیت فردی بر کاهش طلاق از دو گویه استفاده شده است که هر کدام از گویه‌ها شاخص اوقات فراغت و ناهنجاری اخلاقی را می‌سنجد. پایایی این مقیاس با ضریب آلفای ۰/۷۴ از همسانی درونی مناسب برخوردار می‌باشد.

۳.۲.۷ جامعه‌شناسی یا اجتماعی کردن افراد

راهنمایی و مشاوره دادن به والدین توسط امامان جماعت مساجد درباره چگونگی تربیت نسل مسلمان که پیرو و پایبند به اصول و ارزش‌های اسلامی باشند و همچنین سخنرانی‌های امام جماعت و... باعث ایجاد آرامش و ارتباط بهتر با سایر افراد جامعه و خانواده می‌شود. برای سنجش نقش مسجد طراز در جامعه پذیری و اجتماعی کردن افراد با کاهش طلاق از دو گویه استفاده شده است که هر کدام از گویه‌ها

شاخص مشاوره به والدین و تربیت وجدان درونی را می‌سنجد. پایایی این مقیاس با ضریب آلفای ۰/۸۴ از همسانی درونی مناسب برخوردار می‌باشد (حسن الحسینی، ۱۳۹۳: ۱۲).

برای تعیین روایی پرسشنامه از نظر چند تن از اساتید جامعه شناسی استفاده شد و نکات اصلاحی آن‌ها در پرسشنامه لحاظ گردید.

۸. یافته‌های پژوهش

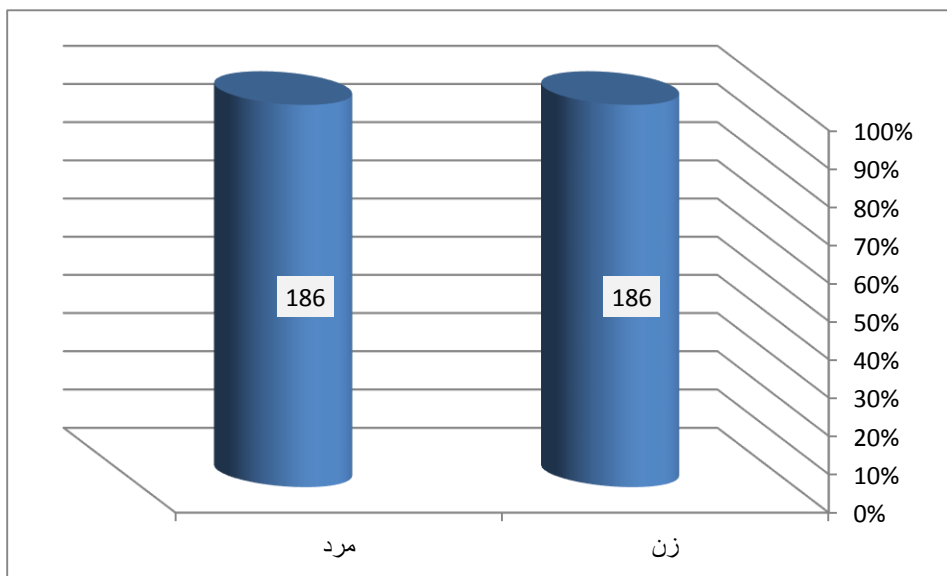
۸.۱. توصیف ویژگی‌های اجتماعی - جمعیتی پاسخگویان:

جدول شماره ۱: توزیع و درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت، تحصیلات، شغل و سن

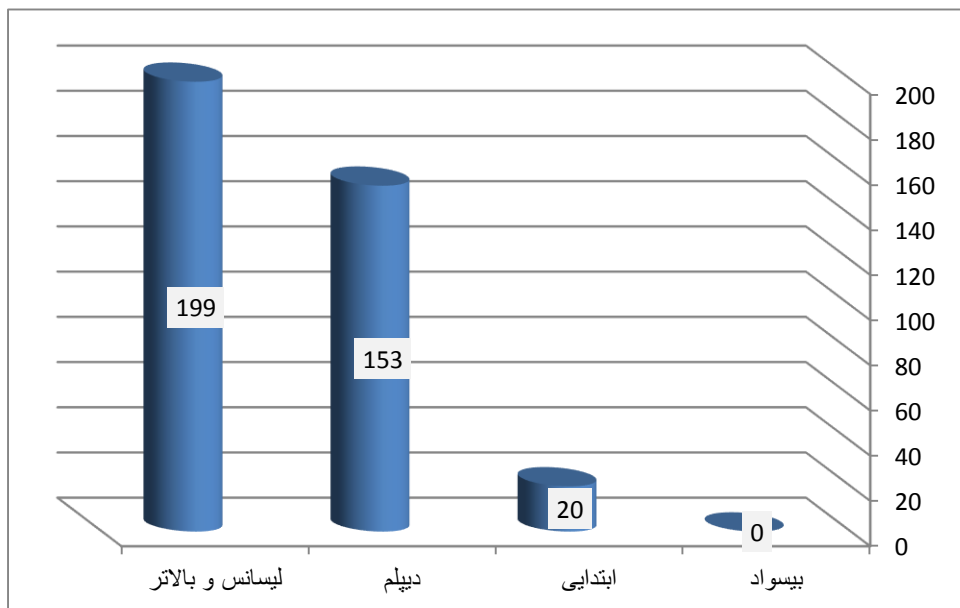
تحصیلات			جنسیت			متغیر
لیسانس و بالاتر	دیپلم	ابتدایی	بیسواد	مرد	زن	
۱۹۹ نفر	۱۵۳ نفر	۲۰ نفر	۰	۱۸۶	۱۸۶	فراوانی
۵۳/۵ درصد	۴۱/۱ درصد	۵/۴ درصد		۵۰ درصد	۵۰ درصد	درصد فراوانی
سن			شغل			متغیر
۴۱ سال به بالا	۳۱ تا ۴۰ سال	۲۰ تا ۳۰ سال	سایر مشاغل	دولتی	آزاد	
۶۱ نفر	۲۱۶ نفر	۹۵ نفر	۱۴۸ نفر	۱۵۳ نفر	۷۱ نفر	فراوانی
۱۶/۳ درصد	۵۸/۱ درصد	۲۵/۵	۳۹/۸ درصد	۴۱/۱ درصد	۱۹/۱ درصد	درصد فراوانی

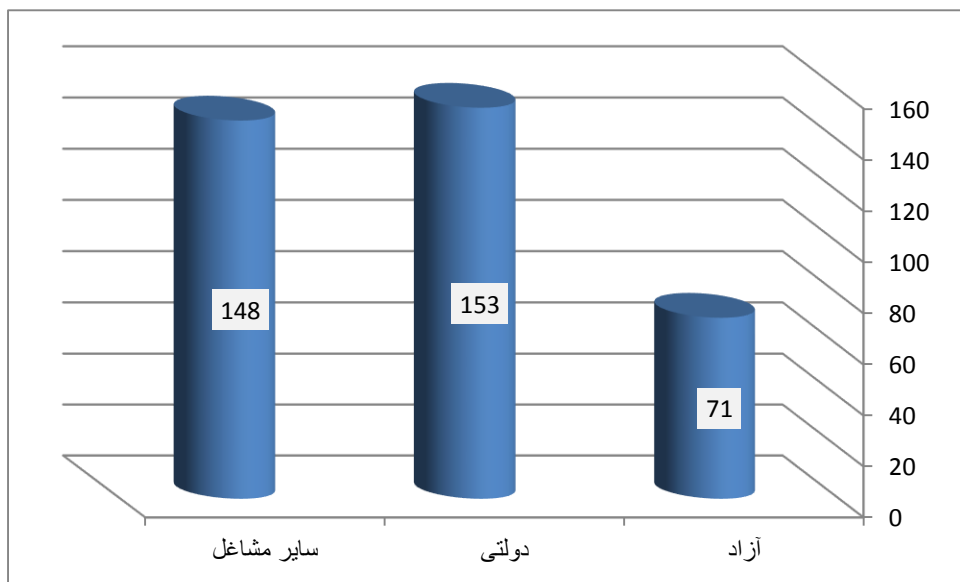
نمودار شماره ۱: توزیع و درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت

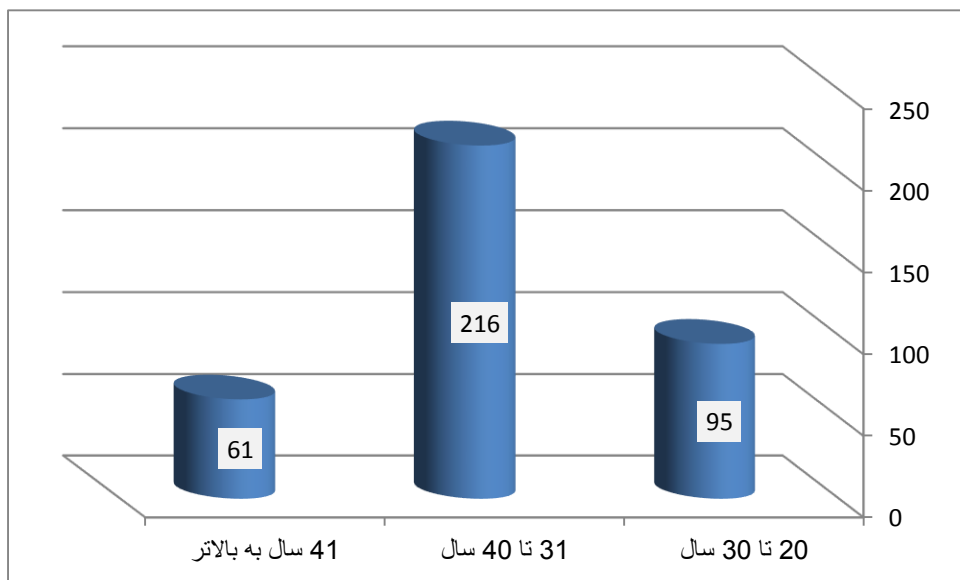
نمودار شماره ۲: توزیع و درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب مدرک تحصیلی

نمودار شماره ۳: توزیع و درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب شغل

نمودار شماره ۴: توزیع و درصد فراوانی پاسخگویان بر حسب سن

۹. یافته‌های استنباطی

در این بخش، فرضیه‌های تحقیق مورد آزمون قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۲: ضریب همبستگی پیرسون بین نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق

متغیر مستقل	ضریب همبستگی	تعداد	سطح معنی داری (sig)
نقش مسجد طراز در تربیت افراد	۰/۳۵۲	۳۷۲	۰/۰۰۰
نقش مسجد طراز در تحقق امنیت فردی	۰/۲۴۷	۳۷۲	۰/۰۴۸
نقش مسجد طراز در جامعه پذیری و اجتماعی کردن	۰/۲۹۵	۳۷۲	۰/۰۰۰

بر اساس داده‌های به دست آمده از آزمون و با توجه به سطح معنی داری ($sig \leq 0/05$)، که بین تأثیرگذاری نقش مسجد طراز در تربیت افراد، نقش مسجد طراز در تحقق امنیت فردی و نقش مسجد طراز در جامعه پذیری و اجتماعی کردن و رابطه آن با کاهش طلاق رابطه معنی داری مشاهده می‌شود که این رابطه مثبت و مستقیم است. بنابراین فرضیه‌های تحقیق تأیید می‌شود. به این معنا که با افزایش نقش تأثیرگذاری این متغیرها در افراد جامعه میزان طلاق کاهش می‌یابد.

۹.۱. تحلیل رگرسیون چندگانه

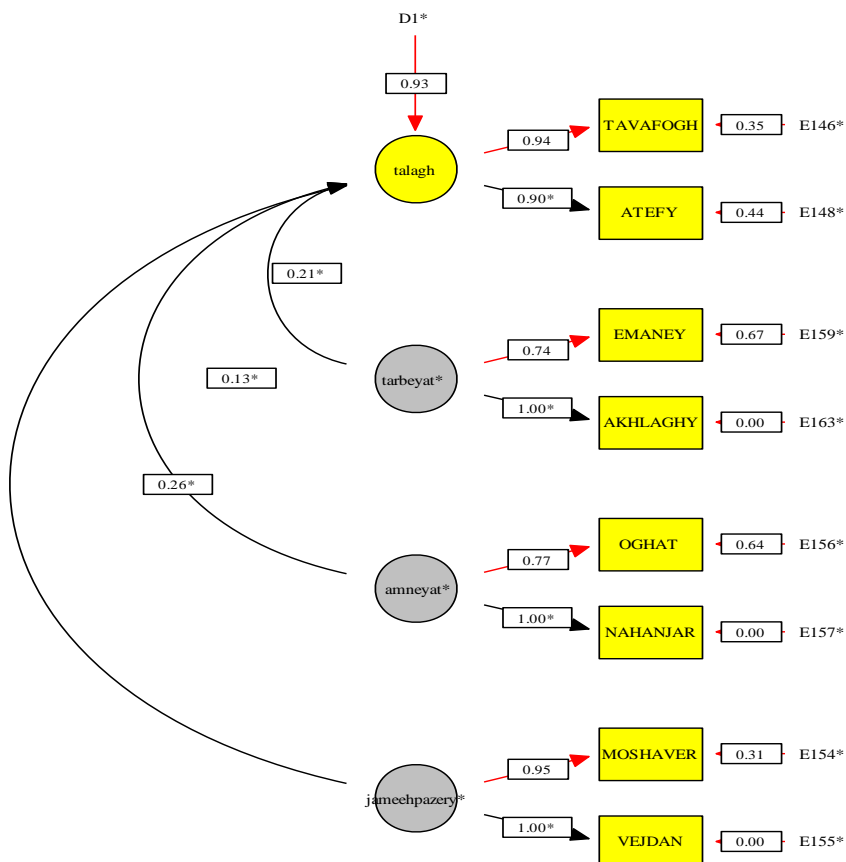
در این قسمت متغیرهای مستقل تحقیق مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۳: مقدار ضریب همبستگی و ضریب تعیین متغیرهای مستقل تحقیق

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای برآورد انحراف استاندارد
	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the estimate
۱	۰/۵۷۱	۰/۳۲۶	۰/۱۸۴	۴/۵۰۷۹۵

در این قسمت سعی بر آن است که تأثیر متغیرهای مستقل نقش مسجد طراز بر تربیت اخلاقی و ایمانی افراد، نقش مسجد طراز در تحقق امنیت فردی و نقش مسجد طراز در جامعه پذیری و اجتماعی کردن افراد بر متغیر وابسته کاهش طلاق مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. برای پیش بینی میزان تأثیرپذیری متغیر وابسته کاهش طلاق از متغیرهای مستقل تحقیق از روش تحلیل رگرسیون خطی چندگانه استفاده شده است. با توجه به جدول بالا مقدار ضریب همبستگی چندگانه متغیرهای مستقل ۰/۵۷۱ است که رابطه بین متغیر وابسته کاهش طلاق و متغیرهای مستقل تحقیق را نشان می‌دهد.

مدل معادله ساختاری نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق با استفاده از نرم افزار EQS

شاخص نیکویی برازش بر اساس برآورد ضرایب استاندارد شده مدل معادله ساختاری با استفاده از نرم افزار EQS نقش مسجد طراز در کاهش طلاق، شاخص برازندگی (pvalue ۰/۰۰۴)، (CFI ۰/۹۳)، (AGFI ۰/۸۵)، (GFI ۰/۹۱) و (RMSEA ۰/۰۳۰) به دست آمد که بر اساس شاخص‌های برازش قابل قبول در مدل معادله ساختاری مورد تأیید قرار می‌گیرد.

۱۰. نتیجه‌گیری

نتایج آزمون فرضیات نشان داد که رابطه معنی دار و مستقیمی بین متغیرهای مستقل نقش مسجد طراز بر تربیت اخلاقی و ایمانی افراد، نقش مسجد طراز در تحقق امنیت فردی و نقش مسجد طراز در جامعه پذیری و اجتماعی کردن افراد با متغیر وابسته کاهش طلاق وجود دارد. در این پژوهش، بررسی نقش مسجد طراز بر کاهش طلاق مورد تحقیق قرار گرفته است. محاسبه‌های انجام شده با استفاده از آمارهای

توصیفی نشان می‌دهد که از مجموع ۳۷۲ نفر حجم نمونه، ۱۸۶ نفر (۵۰ درصد) از افراد نمونه دارای جنسیت مرد و ۱۸۶ نفر (۵۰ درصد) نیز دارای جنسیت زن بوده‌اند. همچنین ۹۵ نفر از حجم نمونه (۲۵/۵ درصد) بین سنین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۲۱۶ نفر از حجم نمونه (۵۸/۱ درصد) بین سنین ۳۱ تا ۴۰ سال و ۶۱ نفر از حجم نمونه (۱۶/۳ درصد) بین سنین ۴۱ تا ۵۰ سال بوده‌اند. توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات هم نشان داد که تعداد افراد بیسواد صفر نفر، ابتدایی ۲۰ نفر (۵/۴ درصد)، دیپلم ۱۵۳ نفر (۴۱/۱ درصد) و لیسانس و بالاتر هم ۱۹۹ نفر (۵۳/۵ درصد) می‌باشد. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب شغل هم بیانگر این موضوع بود که ۱۵۳ نفر (۴۱/۱ درصد) دارای مشاغل دولتی، ۷۱ نفر (۱۹/۱ درصد) دارای مشاغل آزاد و ۱۴۸ نفر (۳۹/۸ درصد) از پاسخگویان هم دارای سایر مشاغل بوده‌اند.

بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه اول که بررسی رابطه بین نقش مسجد طراز در تربیت افراد با کاهش طلاق می‌باشد، ضریب همبستگی ۰/۳۵۲ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ نشان دهنده رابطه معنادار بین متغیر مستقل تربیت افراد با متغیر وابسته کاهش طلاق می‌باشد. یعنی با افزایش نقش تأثیرگذار مسجد طراز در تربیت اخلاقی و ایمانی افراد میزان طلاق در بین این افراد کاهش می‌یابد. همچنین با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه دوم که بررسی نقش مسجد طراز در تحقق امنیت فردی می‌باشد که ضریب همبستگی ۰/۲۴۷ و سطح معناداری ۰/۰۴۸ نشان دهنده رابطه معنادار بین این دو متغیر می‌باشد. یعنی با توجه به اینکه مسجد طراز می‌تواند در تحقق امنیت فردی مؤثر باشد بنابراین با افزایش امنیت فردی میزان طلاق در جامعه کاهش می‌یابد. در فرضیه سوم هم به نقش مسجد طراز در جامعه پذیری و اجتماعی کردن افراد می‌پردازد که ضریب همبستگی ۰/۲۹۵ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ نشان دهنده این موضوع می‌باشد که با توجه به اینکه یکی از کارکردهای مسجد طراز جامعه پذیری و اجتماعی کردن افراد می‌باشد و همچنین رابطه معنادار بین این متغیر حاکی از نقش مسجد طراز در کاهش طلاق می‌باشد. بنابراین نتیجه می‌گیریم که با توجه به اینکه امروز میزان طلاق نسبت به گذشته رشد چشمگیری داشته است بنابراین زوجها می‌توانند با حضور مستمر خود در مساجد و همچنین تشویق فرزندان، دوستان و همکاران برای حضور پررنگ تر در مسجد، زندگی خود را از چالش طلاق مصونیت بخشیده و همچنین هیأت امانا و افراد تأثیرگذار که حضور بیشتری در مسجد دارند با تقویت نقش مسجد از جمله تشویق نوجوانان و جوانان و همچنین زوج‌های جوان که در ابتدای شروع زندگی مشترک می‌باشند جهت حضور بیشتر در مسجد، در جهت کاهش میزان طلاق در جامعه تلاش و اهتمام ویژه‌ای مبذول دارند.

منابع

۱. ابراهیم حسن، حسن (۱۳۷۶)، تاریخ سیاسی اسلام، ترجمه ابوالقاسم پاینده، سازمان انتشارات جاویدان، چاپ نهم.
۲. اعلائی، محسن (۱۳۹۴)، بررسی نقش مسجد در پیشگیری از جرائم در شهر اردبیل، پژوهشنامه تبلیغ و ارتباطات دینی، بهار و تابستان ۱۳۹۴، شماره ۴.
۳. باصری، احمد (۱۳۹۵)، بررسی نقش مسجد در ترویج سبک زندگی ایرانی اسلامی، دو فصلنامه علمی پژوهشی پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، سال ششم، شماره ۱۴، پاییز و زمستان ۱۳۹۵.
۴. پورقصری، غلامرضا (۱۳۹۳)، بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی مساجد در مهار بحران‌های امنیتی در ایران پس از انقلاب اسلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده و پژوهشکده فرماندهی ستاد دانشگاه جامع امام حسین (ع).
۵. حسن الحسینی، عفاف (۱۳۹۳)، مسجد و نقش آن در تأمین امنیت فردی و اجتماعی، نشریه میقات حج، زمستان ۱۳۹۳، شماره ۹۰.
۶. فعالی، محمد تقی (۱۳۹۳)، مسجد و سبک زندگی، دفتر مطالعات و پژوهش‌های رسیدگی به امور مساجد، چاپ اول.
۷. صدرا لاشرفی، مسعود (آسیب شناسی طلاق و راهکارهای پیشگیری از آن، نشریه مهندسی فرهنگی، شماره ۷۳ و ۷۴، بهمن و اسفند ۱۳۹۱).
۸. ضرابی، عبدالرضا (۱۳۷۹)، بررسی نقش و عملکرد مسجد در تربیت، نشریه ادیان، مذاهب و عرفان، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۹، شماره ۳۳.
۹. عابدی جعفری، حسن (۱۳۶۰)، طراحی مدل مطلوب کارکرد و مدیریت مساجد در قالب یک سازمان مذهبی، مجموعه مقالات برگزیده فروغ مساجد، مرکز رسیدگی به امور مساجد.
۱۰. شیرزاد، بهارک (۱۳۹۵)، بررسی و شناسایی کارکردهای تربیتی مسجد طراز اسلامی، دومین همایش ملی آسیب شناسی تربیت اخلاقی در نظام آموزشی ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد، دی ماه ۱۳۹۵.
۱۱. محقق داماد، مصطفی (۱۳۸۷)، بررسی فقهی حقوق خانواده، مرکز نشر علوم اسلامی.
۱۲. مهدیزاده، سید محمد (۱۳۸۱)، رهیافت اعتقادی به فرهنگ و جامعه نو، نشریه رسانه، شماره ۱.